

Karel Krajcar, Slovenske pravljice iz Porabja. Budimpešta, Založba učbenikov 1984. 121 str., 8°.

Končno vendar lahko pozdravimo prvo zbirko slovenskih pravljic iz Porabja. Več kot dvajset let je Karel Krajcar, porabski rojak, zbiral pravljice v svojem rjostnem kraju in bližnji okolici. Zapisoval in objavil jih je v domačem narečju.

V drobni knjižici je zbranih devetindvajset pravljic. Vmes je nekaj povdek, ki so jih Krajcarju povedali porabski pravljicarji. Iz podatkov o njih, ki so podani v seznamu pripovedovalcev na koncu knjige, zvemo, da je vseh pet — trije pravljicarji in dve pravljíčarki — že močno v letih. (Ana Merkli bi bila stara celo štiriinosemdeset let, ne štiriinšedemdeset, ko je pripovedovala, če sta letnici rojstva in pripovedovanja zapisani točno.) Visoka starost pripovedovalcev kaže, da med Slovenci v Porabju slovensko ustno izročilo zamira in bo pravljica morda kmalu živela le še kot berilo. To daje zbirki še posebno ceno.

V času, ko je Krajcar slovenske porabske pravljice zbiral, so vsekakor bile še žive. Zapisane so zvesto, kot jih je zapisovalec slišal iz ust pravljícarjev, v domačem dialektu, ki ga živo zaslišimo v ušesih, čeprav pri zapisu niso upoštevana stroga pravila dialektološkega zapisovanja. Da si je pri zapisu pomagal z madžarskimi črkovnimi posebnostmi, kaže na težave, ki jih je moral premagovati, hkrati pa na dejstvo, da je ta dialekt glasoslovno in melodiozno prilagojen madžarski intonaciji.

Knjižica je žal mnogim, ki bi se je veselili, nedostopna. Nujno bi bilo namreč potrebno razložiti izgovarjavo in zapis posameznih glasov. Ker

je dialekt porabskih Slovencev drugim Slovincem teže razumljiv, pa bi bilo treba dodati vsaj knjižni prevod (slovarček) nekaterih ključnih besed ter naslovov pravljíc. To najmanj. Za uspešen prodor knjige na širše tržišče pa bi bilo treba storiti še več. Če bi hoteli, da bi segali po njej otroci, za katere vemo, da so danes najhvaležnejši in najštevilnejši bralci mnogih pravljíčnih zbirk, ki nam jih ponuja tržišče, bi bilo nujno dodati vsaki pravljíci dober prevod v knjižni slovenščini (oziroma v madžarsčini za madžarsko tržišče). S tem bi bilo otroku ponujeno lepo branje, hkrati pa bi spoznal ljudsko izročilo porabskih Slovencev, se seznanil s to slovensko manjšino, razširil svoje pojme o naši kulturi in vsaj približno spoznal porabski dialekt. Zelo posrečeno je nekaj takega že bilo realizirano v zbirki živalskih pravljíc Milka Matičetova *Zverinice iz Rezijske*. Te pravljíce so doživle tudi zvočni zapis v obliki kasete, namenjene našim najmlajšim.

V knjigi so objavljene naslednje pravljíce (če prevedemo njihove naslove v knjižno slovenščino): 1. Črna ovca nima srca, 2. Božji sinek, 3. Kako je cigan zajca prodajal, 4. Trije bratje, 5. Plemičev sin, 6. Vojak in kraljeva hči, 7. Lepi Miklavž, 8. Sin, ki razlaga sanje, 9. Kralj, ki se mu eno oko joče, drugo pa smeje, 10. Kraljevič in Lepa Vida, 11. Deček in njegova gospodinja, 12. Fant, ki se je naučil delati maslo, 13. Sojenice, ki sodijo detetu, ko se rodi, 14. Ko sta Bog in sveti Peter po svetu hodila (Bog napove prihodnost posameznikov), 15. Tobak, 16. Zakleti mlin, 17. Deveto vprašanje, 18. V žlahto se ne sme ženiti, 19. Bogati Marko, 20. Trije kmečki sinovi, 21. Trije bratje in

njihova sestra, 22. Hruška na kraljevem dvorišču, 23. Mlinarjeva hči in tatovi, 24. Brat in sestra, 25. Močni Janči, 26. Trgovčev sin in njegova mati, 27. Vrag in cigan, 28. Ko sta Bog in sveti Peter po zemlji hodila, 29. Vrag in siromak. Po zbranem gradivu vidimo, da so nekateri pravljlični in pripovedni tipi oziroma motivi sorodni tistim, ki jih srečujemo v posameznih matičnih slovenskih regijah, drugi so zopet madžarskega izvora, določene posameznosti pa doda ljudstvo samo. Vendar, če naredimo primerjavo z mednarodnimi pravljličnimi tipi, najde kar dvajset od zbranih pravljic ustrezne inačice v svetovnem merilu. Zato bi se v tem pogledu težko strinjali z Zlato Voka-

čevu, ki v *Uvodni besedi* ugotavlja »presenetljivo samobitnost« *teh pravljic.*

Knjiga je v takšni obliki, kot jo ima sedaj — brez prevoda v knjižno slovenščino — pomembna predvsem kot dragocen izbor porabskega pripovednega izročila, ki bi morda, če ga Krajcar ne bi pravočasno ujel na papir, v teku nekaj desetletij pozabljeno za vedno izginilo. Toliko bolj je zato važno, da bi se zbrano gradivo objavilo v dostopnejši obliki. Posebej pa homo hvaležni avtorju, če bo zbral in predstavil še več gradiva s področja ljudske ustvarjalnosti porabskih Slovencev.

Monika Krobej

ANTOLOGIJA PRAVLJIC

Milan Crnković: *Sto lica priče.* Antologija dječje priče s interpretacijama. (Sto obrazov pravljice. Antologija otroških pravljic z interpretacijami.) Zagreb, Školska knjiga 1987.

Milan Crnković (redni profesor Pedagoške fakultete na Reki) je med prvimi pri nas preučeval otroško književnost na splošno, zlasti pa hrvaško in jugoslovansko. Rezultate teh preučevanj lahko najdemo v številnih posameznih esejih, objavljenih v raznih časopisih in revijah, predvsem pa v knjigah *Dječja književnost*, ki je prvič izšla 1967, deveti ponatis pa 1986, ter v knjigi *Hrvatska dječja književnost do kraja 19. stoljeća*, 1978. leta; obe je založila Školska knjiga.

Izbor (antologija) petdesetih pravljic z naslovom *Sto lica priče* (Sto

obrazov pravljice) obsega besedila triintridesetih avtorjev. Vrste se po časovnem zaporedju — od domačih do najbolj znanih evropskih in ameriških ustvarjalcev književnosti za otroke: brata Grimm, Perrault, Andersen, Carroll, Čapek, Saint-Exupéry, Lindgren, I. Bashevis Singer, Thurber, Brlić-Mažuranić, Nazor, Čopić, Peroci, Balog, Škrinjarić in drugi. Nekatere pravljice so prvič prevedene — prav za to knjigo.

Kot je označeno že v podnaslovu knjige, vsako pravljico spremlja urednikova interpretacija. Tako se vrsti pravljica za pravljico in ob vsaki interpretacija, kar je lahko zelo koristno kateremukoli bralcu, predvsem pa učencem različnih usmeritev ter študentom in učiteljem in prav tako vsem, ki se ukvarjajo z znanstveno raziskovalnim delom. Interpretacije